

godtycklighet. Även «Ecce Homo»-utställningen tjänar ett annat ändamål än det rent konstnärliga. Å andra sidan kan man, mot den postmoderna bakgrunden, fråga sig, om bilderna i det fallet egentligen refererar sig till den historiske Jesus. Sammanställningen mellan texter och bilder kan vara rent tillfällig men, måste man då fråga — tillsammans med de teologer som medverkar i denna bok — skyddas därigenom den äkta autonomin, som ju ändå aldrig kan vara utan sin, mångfaldigt sedda men gemensamma, verklighetsförankring?

Lars Thunberg

Resumé av doktorsavhandling

Erica Appelros: *God in the act of reference — a conceptual analysis of reference and reality and its consequences for the debate on religious realism and non-realism*. 253 sid. Uppsala universitet, Uppsala 2000 (diss.).

I sin avhandling ifrågasätter Erica Appelros den allmänt accepterade synen på referens och verklighet som förutsätts i den aktuella religionsfilosofiska debatten mellan religiös realism och icke-realism. Realistens invändning mot icke-realisten är i korthet: Om «Gud» i religiös icke-realism inte tänks referera till något som existerar oberoende av våra föreställningar om Gud, så är inte religiös icke-realism religiöst adekvat. Detta eftersom vanlig religionsutövning som t.ex. bön förutsätter att den troende med «Gud» refererar till en oberoende existerande Gud. Appelros tar sin utgångspunkt i denna referentiella invändning mot religiös icke-realism och argumenterar för möjligheten av en ståndpunkt där det är fullt möjligt att tala om referens och verklighet utan att behöva acceptera metafysisk realism, en ståndpunkt som inte heller medför reduktionism.

Det som allmänt tas för givet av såväl realisten som icke-realisten är att man med hjälp av ett språkligt uttryck antingen refererar till ett oberoende existerande objekt, t.ex. en sten, eller så refererar man inte alls om det man talar om inte existerar, t.ex. Sherlock Holmes. Den religiöse icke-realisten accepterar vanligtvis att «Gud» i religiös icke-realism inte refererar, och försöker lösa problemet genom att ge det religiösa språkbruket andra, icke-referentiella, tolkningar, vilket ofta leder till någon form av reduktionism, där Gud t.ex. likställs med en psykologisk funktion. Med hjälp av många vardagliga exempel, innehållande bl.a. professorer, jultomtar, sandtårtor och pengar, visar Appelros

dock på att verkligheten för oss inte på ett enkelt sätt kan indelas i det som finns och det som inte finns — varav ting i den förstnämnda gruppen skulle vara viktiga för oss medan ting i den sistnämnda skulle vara betydelselösa. Det finns ingen skarp gräns som motiverar en sådan tudelning, utan allt vi talar om och refererar till befinner sig snarare på en glidande skala mellan att vara konceptualiserat med ett lågt eller högt beroende av fysiska karaktärsdrag, respektive rent begreppsliga relationer och funktioner. Ett flertal referensteoretiska och språkfilosofiska resonemang används och vidareutvecklas i avhandlingen.

Avslutningsvis pekar Appelros på att den mänskliga förmågan att kunna forma och använda begrepp med ett lågt beroende av fysiska karaktärsdrag och ett högt beroende av begreppsliga relationer och funktioner är framträdande och betydelsefull för den mänskliga individens utveckling och välbefinnande, och för hennes möjligheter att överhuvudtaget relatera till sin omgivning. Detta gör att vi inte per automatik kan avfärda sådant som är konceptualiserat med en låg grad av beroende av fysiska karaktärsdrag som inadekvat för oss. Trots att referenten till «Gud» konstitueras med en hög grad av beroende av begreppsliga relationer och funktioner är alltså inte metafysisk realism ett nödvändigt tillägg, utan en religiöst adekvat position är möjlig även detta tillägg förutan.

BIBLIOTEKET

-10- 31